

2013

Pirkanmaan elinikäisen ohjauksen strategia 2020

Visio: Pirkanmaalla on vuonna 2020 elinikäiseen ohjaukseen perustuvat, moniammatilliset ohjauspalvelut, jotka vastaavat kansalaisten, työelämän ja aluekehittämisen tarpeisiin. Palvelut ovat asiakaslähtöisiä, monikanavaisia ja helposti saavutettavia. Ohjauksen kehittämisen painopisteet Pirkanmaalla ovat ulkopuolisten nuorten ohjaus, työelämässä tapahtuva ohjaus ja verkostoyhteistyö.

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO	3
2. KÄSITTEIDEN MÄÄRITTELYÄ	4
3. TARVE TNO-PALVELUJEN KEHITTÄMISEEN	5
4. EU:N LINJAUKSET TNO-PALVELUJEN KEHITTÄMISEKSI	7
5. TNO-PALVELUT KANSALLISESSA KOULUTUS- JA TYÖPOLITIIKASSA	8
6. OIKEUS OPPIMISEEN, OSALLISUUS, KANSALAISUUS JA ELÄMÄNHALLINTA OHJAUKSEN NÄKÖKULMASTA	9
7. ELINIKÄINEN OHJAUS YRITYSTEN KILPAILUKYVYN JA OSAAVAN TYÖVOIMAN SAANNIN TUKENA	11
8. OHJAUSPALVELUJEN TOIMIVUUS OSANA ALUEKEHITTÄMISTÄ	13
9. KEHITTÄMISSTRATEGIAA OHJAAVAT ARVOT	14
10. PIRKANMAAN ELINIKÄISEN OHJAUKSEN STRATEGISET LINJAUKSET VUOTEEN 2020	15
11. STRATEGIAN SIIRTÄMINEN TOIMINNAKSI JA TOTEUTUMISEN SEURANTA	16

1. Johdanto

Elinikäisen oppimisen merkitys yhteiskunnassa on korostunut ja sen edistäminen nähdään keskeisenä välineenä yritysten kilpailukyvyyn ja työllisyyden parantamisessa, ammatillisen kehittymisen tukemisessa sekä aktiivisen kansalaisuuden edistämässä. Se edellyttää, että osaamisen kehittämisen sekä koulutus- ja uravalintojen tueksi on tarjolla ohjausta ja tietoa eri työ- ja koulutusmahdollisuuksista sekä tukimuodoista eri elämänvaiheisiin – elinikäistä ohjausta.

EU:n jäsenvaltioiden kesken on myös käynnistetty toimenpiteitä ohjaustyön edistämiseksi. Tärkeä osa yhteistyötä on Euroopan ohjauspolitiikan verkosto, ELGPN (European Lifelong Guidance Policy Network). Verkoston ensimmäinen toimikausi kattaa vuodet 2007-2013. Mukana on 29 maata ja kaksi tarkkailijajäsentä. Koordinaattorina ensimmäisellä kaudella on toiminut Suomi. ELGPN:n toiminnan tavoitteena on mm. tuki kansalliselle kehittämistyölle, vertaisoppiminen, tiedon kokoaminen, toimintapolitiikkojen analysointi ja tutkiminen sekä yhteisten puitteiden edistäminen.¹

Myös Euroguidance -verkosto toimii aktiivisesti. Kansallinen Euroguidance -keskus Suomessa on CIMO². Euroguidance edistää liikkuvuutta auttamalla ohjausalan ammattilaisia ja yksityisiä ihmisiä saamaan paremman kuvan Euroopan kansalaisten käytössä olevista mahdollisuuksista.³

Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti 1.9.2010 Elinikäisen ohjauksen yhteistyöryhmän pohtimaan Tieto-, neuvonta- ja ohjauspalvelujen (jatkossa TNO-palvelujen) kehittämisen kokonaisuutta. Niin sanottu ELO-ryhmä sai työnsä ensimmäisen vaiheen – elinikäisen ohjauksen kehittämisen strategiset tavoitteet - valmiiksi alkuvuodesta 2011. Tämän ryhmän työn yhtenä jatkotoimenpiteenä TNO-palvelujen kehittämistyön alueellinen koordinoituvastuu määriteltiin aluetasolla 2010 perustetuille ELY-keskuksille.

Valtakunnallisen kehittämistyön lisäksi ohjauksen problematiikkaa on käsitelty erilaisissa hankkeissa. Pirkanmaalla Aikuisohjauksen asiantuntijaryhmä laati vuonna 2011 osana ESR-rahoitteista Pirkanmaan Opin Ovi -hanketta ”Pirkanmaan Aikuisohjausstrategian”, joka oli jatkoa Pirkanmaan aikuiskoulutuksen toimenpideohjelmalle. Valtakunnallisten linjausten ja tulossopimusten pohjalta Pirkanmaan ELY-keskus asetti toimialueelleen ohjauksen yhteistyöryhmän keväällä 2012 (liite 1). Sen tehtäväksi asetui muun ohella päivittää edellä mainittu Pirkanmaan aikuisohjausstrategia elinikäisen ohjauksen strategiaksi.

Pirkanmaan elinikäisen ohjauksen strategian peruslähtökohtana on turvata yksilöiden jatkuva ammatillinen kehittyminen ja vastata työmarkkinoiden muuttuviin tilanteisiin ja työvoimatarpeisiin sekä yritysten osaamisen ja työelämän laadun kehittämisen haasteisiin. Elinikäisen oppimisen ja oh-

¹ Ks. <http://ktl.jyu.fi/ktl/elgpn>

² CIMO on kansainvälisen liikkuvuuden ja yhteistyön asiantuntija- ja palveluorganisaatio. Ks. <http://cimo.fi/etusivu>

³ Ks. <http://www.euroguidance.net>

jauksen periaate tukee Lissabonin strategian⁴ tavoitteita, joissa painottuvat talouskasvun ja kilpailukyvyen edistämisen lisäksi myös sosiaalinen ja yhteiskunnallinen osallistuvuus.

2. Käsitteiden määrittelyä

Pirkanmaan elinikäisen ohjauksen strategia on laadittu kehittämään maakunnan TNO-palveluja, edistämään verkostoyhteistyötä näiden palvelujen tarjonnassa sekä ylläpitämään ja kehittämään ohjaus- ja neuvontatyötä tekevien ammatillista osaamista. Verkostotoiminnan kannalta on tärkeää, että keskeiset käsitteet on yhteisesti määritelty ja niiden sisällöistä on eri toimijoilla yhteinen näkemys. Strategiatyön yhteydessä on määritelty seuraavat käsitteet:

Tiedotus on saatavissa olevista, ajantasaisista koulutus- ja kehittämispalveluista kertomista eri kanavia hyödyntäen joko yhdelle tai useammalle asiakkaalle tai suuremmalle ryhmälle. Asiakkaat voivat olla henkilö- ja yritysasiakkaita. Asiakas suunnittelee itse sen, miten lähtee saamaansa tietoa hyödyntämään.

Neuvonta on henkilökohtaista asiakkaan tarpeesta lähtevää tiedon välitystä. Neuvonta voidaan käsitteellisesti ymmärtää puhtaasti neuvojen antamiseksi tietyssä erityiskysymyksessä. Asiakkaalla on tarkoin rajattu kysymys, johon hän tarvitsee selkeän vastauksen tai toimintaohjeen. Tällaisissa tilanteissa yksi tapaamiskerta on usein riittävä. Neuvonta voidaan nähdä myös laajempana muutaman tapahtumakerran jatkuvana vuorovaikutustilanteena, joka on edellistä henkilökohtaisempaa neuvontaa tarjolla olevista vaihtoehdoista. Neuvontapalvelut voivat olla henkilökohtaisia tapaamisia, puhelinpalvelua tai verkkopalvelua.

Ohjaus on pidempikestoinen vuorovaikutusprosessi, jossa asiakkaan, yksilön tai työyhteisön, tilanne edellyttää laajempaa kokonaistilanteen ja mahdollisuuksien pohdintaa. Valmiita ratkaisuvaihtoehtoja ei ole, vaan ne tuotetaan yhdessä asiakkaan kanssa.

Yksilöohjaus tähtää pysyvään muutokseen sekä yleiseen hyvinvoinnin lisäämiseen asiakkaan elämässä. Olennaista ohjauksessa on se, ettei asiakasta "ohjata" mihinkään tiettyyn suuntaan (siis siihen, mihin ohjaaja haluaa) vaan asiakkaan kanssa pyritään löytämään yhdessä ratkaisu asiakkaan aktiivisuutta tukien. Ohjaus tässä käsitelmäärittelyssä tarkoittaa koko laajaa toimintaympäristöä ja sisältää sekä henkilökohtaisen vuorovaikutuksen että sitä tukevat ja täydentävät toimenpiteet. Ohjaustilanne on kahden asiantuntijan kohtaamista, ohjaajan ja asiakkaan.

Suomessa yksilöohjausta toteutetaan elinikäisen ohjauksen viitekehyksessä. Ohjaus tarkoittaa tällöin erilaisia toimia (opinto-ohjaus, ammatinvalinnanohjaus, päätöksente-ko- ja urahallintataitojen opettaminen, arviointi, opastus, neuvottelu, suosittaminen), joiden avulla kaikenikäisen kansalaiset voivat määritellä valmiutensa, taitonsa ja kiinnostuksensa missä tahansa elämänvaiheessa. Kansalaiset voivat ohjauksen avulla tehdä koulutukseen ja ammattiin liittyviä päätöksiä sekä hallita yksilöllistä kehitys-

⁴ Lissabonin sopimus Euroopan unionista tehdyn sopimuksen ja Euroopan yhteisön perustamissopimuksen muuttamisesta, allekirjoitettu Lissabonissa 13 päivänä joulukuuta 2007.

kaartaan oppimisessa, työssä ja muussa sellaisessa toiminnassa, jossa valmiuksia opitaan ja/tai käytetään.⁵

Työelämäohjaus vastaa ohjauksen kysyntään työpaikoilla. Se on yksi ohjauksen muoto ja sateenvarjokäsite monenlaiselle työpaikoilla tapahtuvalle osallistavalle kehitystyölle. Työelämäohjauksessa pyritään huomioimaan työntekijän työuran kehitysvaiheet ja elämäkokonaisuus sekä yrityksen ja muiden organisaatioiden (liike)toiminnan kehitysvaiheet ja -tarpeet.⁶

Ammatinvalintaan ja työurakehitykseen liittyvien suunnitelmien tekeminen ei ole pelkästään tiedollinen prosessi vaan siihen nivoutuvat yksilön tausta, psyykkiset resurssit, motivaatio, kognitiivinen kapasiteetti, persoonalliset ominaisuudet sekä työ- ja elämäntilanne. Tämän kokonaisuuden hahmottamiseksi asiakas tarvitsee henkilökohtaista ohjausta. Tätä ohjauksen tarvetta ei pystytä korvaamaan pelkällä tiedon jakamisella ja neuvonnalla.

Ohjauksessa toiminnan kohteena on prosessi, jossa ohjattava oppii arvioimaan ja kehittämään omia vahvuusalueitaan suhteessa toimintaympäristön mahdollisuuksiin. Ohjauksen tavoitteena on tukea asiakasta muutostilanteiden itsenäisessä kohtaamisessa ja hallinnassa. Usein neuvontatilanteesta voi muodostua hyvinkin ohjauksellinen prosessi. Tämän vuoksi on tärkeää, että kaikkien ohjaus- ja neuvontatyötä tekevien on mahdollista jatkuvasti kehittää omia ohjauksellisia taitojaan.

3. Tarve TNO-palvelujen kehittämiseen

Yhteiskunnallisen murroksen johdosta epävarmuus työelämässä on lisääntynyt, ja yksilöiden oman elämän hallinta on sen seurauksena tullut haasteellisemmaksi. Toisaalta muutokset työelämässä ovat mahdollisuus, joka voi tarjota kokonaan uuden suunnan yksilölle tai yritykselle. Elämäntilanne ja ura vaativat yksilöllisempiä ratkaisuja kuin aikaisemmat perinteiset opinto-, ammatti- ja työurat. Kun ennen siirryttiin opiskeluvaiheen jälkeen työhön, vuorottelevat nyt työ, työttömyys ja koulutusvaiheet. Toistuva ja jatkuva kouluttautuminen ja osaamisen kehittäminen ovat osa normaalia urakehitystä ja työyhteisöjen tuottavuuden parantamista. Koulutuksella on myös tärkeä rooli työhyvinvoinnin ja työelämän laadun kehittämisessä.

Työpolitiikassa onkin nyt alettu yhä enemmän puhua työmarkkinoiden muodostuvan *siirtymätyömarkkinoista*, jossa työvoima on jatkuvasti siirtymässä asemasta toiseen. EU:ssa on alettu puhua yhä enemmän siirtymätyömarkkinoiden mukanaan tuoman *joustoturvan* merkityksestä. Koska globaalissa taloudessa ei voida välttyä irtisanomisilta, on kansalaisten asema, 'turva', varmistettava mm. työ- ja koulutuspolitiikan keinoin, jotta yksilöllinen ja sitä kautta myös yritysten 'jousto' toteutuisi. Jouston ja turvan yhteys muodostaa kokonaisuutena asiakkaan 'joustoturvatilanteen'. Mitä enemmän joustoa ja turvaa sitä laajemmat toimintamahdollisuudet asiakkaalla on. Mitä vähemmän joustoa ja turvaa tilanteessa on, sitä enemmän asiakas tarvitsee siirtymävaiheen tukea.

⁵ Lähde OPH 2013: ks.

<http://www.peda.net/veraja/oph/oppilaanohjauksenkehittaminen/arviointi/kaytannot/maarittely/elinaikainenohjaus>

⁶ Ks. myös <http://www.tyoelamaohjaus.fi/fi/tyoelamaohjaus/>

Eri palvelut, mm. ohjaus ja koulutus, tulevat osaksi sitä tukea, jota kansalaiset ja yritykset siirtymätilanteissa tarvitsevat. Tilanne on monin tavoin haastava ja uusi. Työvoima- ja koulutuspalveluiden toimijoiden on tarkasteltava omia toimintatapojaan ja innovoitava uusia palveluita yksilön työuran sekä yritysten (liike)toiminnan kaikkiin siirtymä- ja kehitysvaiheisiin.

Ohjauksen avulla nopeutetaan siirtymiä yleissivistävästä koulutuksesta ammatilliseen koulutukseen, siirtymiä koulutusasteiden välillä, ammatillisesta koulutuksesta ja korkea-asteelta työelämään, työstä työhön siirtymistä sekä alanvaihtoa. Keskeistä näiden siirtymävaiheiden tuki- ja ohjauspalveluiden kehittämisessä on tarkastella asiakkaan yksilöllistä, sosiaalista ja yhteiskunnallista elämäntilannetta kokonaisuutena eettisiä periaatteita ja asiakkaan itsemääräämisoikeutta unohtamatta. Ohjauksen avulla tuetaan ja vahvistetaan yksilön omaa toimijuutta ja ohjataan asiakasta valintoihin, jotka mahdollistavat elinikäisen oppimisen ja yksilön terveen kasvun ja kehityksen. Työmarkkinoiden muutokset lisäävät siirtymien määrää ja näiden nopeuttamisen kautta voidaan vaikuttaa myös työurien pituuteen ja työhyvinvointiin.

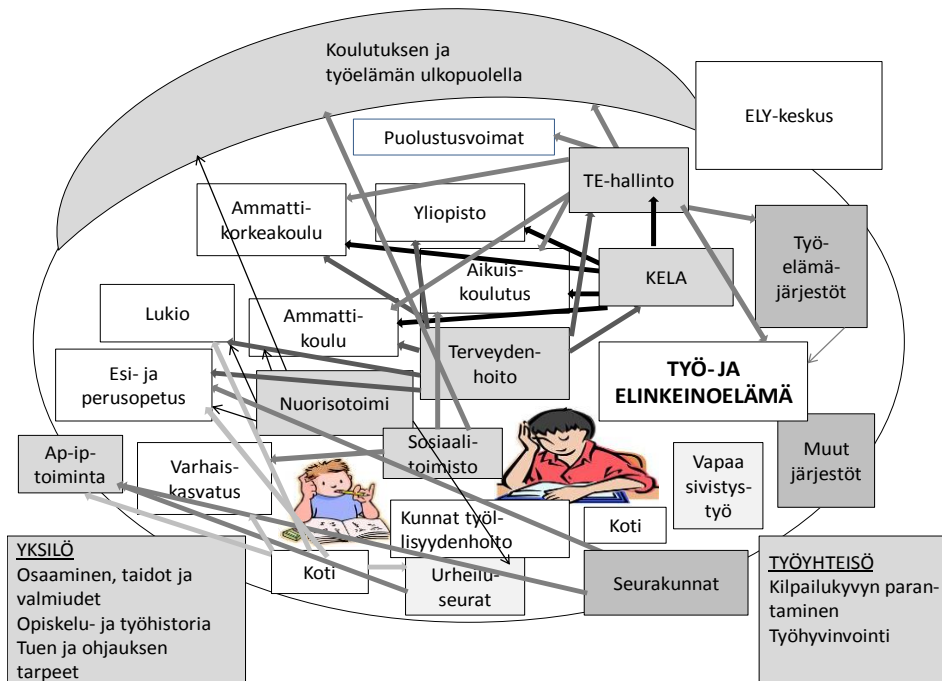
Ulkopuolisten nuorten asema on ohjauspalvelujen kehittämislle erityisen haastava. Palvelujen kehittämisen tarve kohdistuu voimakkaasti vaiheeseen, jolloin nuorelle ei vielä ole ajankohtaista suoraan koulutukseen tai työelämään siirtyminen muiden esim. elämän hallintaan liittyvien ongelmien vuoksi. Nuori on voinut myös joutua kadoksiin jäätyään työttömäksi tai keskeytettyään koulutuksen. Tilanne vaatii moniammatillista yhteistyötä niin työ-, koulutus- kuin nuorisopolitiikankin näkökulmasta ja niihin liittyvien verkostojen kehittämistä ja koordinoitua entistä tehokkaammin.

Nuorten yhteiskuntatakuu -työryhmä teetti vuonna 2011 ”Nuorten ääni kuuluviin” –verkkokyselyn. Kyselyyn vastasi 6 336 nuorta. Kyselyssä selvitettiin erityisesti nuorten saamaa ja tarvitsemaa tukea koulutus- ja työelämäsiirtymissä. Vastausten perusteella nuoret kokevat jäävänsä yksin valintojensa kanssa. Tukea oli saatu jonkin verran Internetistä ja läheisiltä, mutta koulusta tai TE-toimistosta vain vähän. Nuoret toivoivat jatkossa saavansa tukea aiempaa enemmän erityisesti TE-toimistosta ja työnantajilta sekä ohjausta, neuvontaa ja ”elävää”, mutta todenmukaista tietoa työelämästä.⁷

TNO-palveluja antavia tahoja on runsaasti. Palvelut on myös järjestetty monipuolisesti, mutta ne eivät muodosta koulutukseen tai työelämään hakeutuvan yksilön kannalta tarkoituksenmukaista kokonaisuutta. Palvelutarjonta ja sen kehittämistyö on koordinoimatonta.

Valtionhallinnossa käydään myös jatkuvaa keskustelua siitä, minkä ministeriön tehtäviin TNO-palvelujen koordinaatio kuuluu. Tässä keskustelussa erilaisia mielipiteitä tuovat esiin myös näkökulmaerot siitä, onko koordinaation lähtökohtana yksilön palvelujen tuottaminen vai kansalaiseksi kasvun tukeminen. Kysymys on osittain myös siitä, haetaanko ratkaisuja ensi sijassa ennakoivilla vai korjaavilla toimilla. Selvää on se, ettei kansalaisten asioita voi hallinnon millään tasolla edistää ilman hyvää yhteistyötä ja erilaisten näkökulmien yhteen sovittamista.

⁷ TEM raportteja 8/2012, Nuorten yhteiskuntatakuu 2012

Kuvio 1 Tieto-, neuvonta- ja ohjauspalvelut elämän eri tilanteissa⁸

4. EU:n linjaukset TNO-palvelujen kehittämiseksi

Euroopan Unionin eri foorumeilla on todettu jo 2000-luvun alkupuolelta lähtien elinikäisen oppimisen ja sitä tukevien ohjauspalvelujen kehittämisen ja tehostamisen olevan vahva keino vastata työelämän ja työmarkkinoiden jatkuviin muutoksiin. EU:n ministerineuvoston päätöslauselmassa ”Elinikäisen ohjauksen parempi sisällyttäminen elinikäisen oppimisen strategioihin” (13.12.2008) korostetaan elinikäistä oppimista ja siihen integroidun ohjauksen merkitystä taloudellisen kehityksen ja työmarkkinoiden tehokkuuden turvaajana. Päätöslauselmassa tuodaan esille ohjauksen ratkaiseva merkitys kansalaisille heidän joutuessaan tekemään elämänsä varrella tärkeitä päätöksiä. Päätöslauselman mukaan ohjaus voi lisätä valmiuksia hallita turvallisemmin omaa urakehitystä nykypäivän työmarkkinoilla ja saavuttaa parempi tasapaino yksityiselämän ja työelämän välillä.

Päätöslauselmassa korostetaan, että vaikka EU:n ministerineuvoston päätöslauselman ”politiikkojen, järjestelmien ja käytäntöjen tehostamisesta elinikäisen ohjauksen alalla” (18.5.2004) täytäntöönpanoraportin mukaan edistystä ohjauspalvelujen kehittämisessä on tapahtunut, niin on edelleen ponnisteltava ohjauspalvelujen laadun parantamiseksi, kansalaisten toiveiden ja tarpeiden mukaisen ohjauksen tasapuolisemman saannin varmistamiseksi ja olemassa olevien ohjauspalvelujen koordinoimiseksi ja niiden välisten kumppanuuksien luomiseksi.

⁸ Lähde: OKM:n työryhmämuistioita ja selvityksiä 2011:15, osin muokattu

5. TNO-palvelut kansallisessa koulutus- ja työpolitiikassa

Hallituksen tavoitteena on nostaa suomalaiset maailman osaavimmaksi kansaksi vuoteen 2020 mennessä. Tavoitteena on, että Suomi sijoittuu tuolloin OECD-maiden kärkijoukkoon keskeisissä nuorten ja aikuisten osaamisvertailuissa, koulupudokkaiden vähyydessä sekä nuorten ja työikäisten korkea-asteen koulutuksen suorittaneiden väestöosuudessa. Sukupuolten välisiä eroja osaa mistuloksissa, koulutukseen osallistumisessa ja koulutuksen suorittamisessa kavennetaan ja koulutuksen periytyvyyttä vähennetään. Tavoitteiden saavuttamiseksi Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelman mukaan (KESU) 2011-2016 TNO-palveluja tulisi kehittää seuraavasti:

- Edistetään koulutuksen lainsäädännöllä, ohjauksella ja rahoituksella koulutuksen ulkopuolella opitun tunnistamista ja tunnustamista kaikessa koulutuksessa. Edistetään tutkintojen osaamisperusteista määrittelyä.
- Laaditaan perusopetukseen, lukiokoulutukseen ja ammatilliseen koulutukseen hyvän opilaan- ja opinto-ohjauksen kriteerit siten, että ne voidaan ottaa käyttöön syyslukukaudella 2014.
- Otetaan käyttöön ammatillisen koulutuksen osalta kriteerit osana laatustrategian toimeenpanoa.
- Kehitetään sähköisiä tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluita osana SAdE-ohjelman ”Oppijan verkkopalvelua”.
- Nostetaan korkeakoulujen osalta opetuksen ja ohjauksen tasoa ja parannetaan tutkintojen läpäisyä kaikilla tutkintotasoilla.
- Kehitetään ohjaustyötä tekevien peruskoulutusta vastaamaan ohjaustyön lisääntyneisiin vaatimuksiin. Samoin parannetaan eri hallinnonalojen ja työelämän ohjaustehtävissä toimivien jatko- ja täydennyskoulutusmahdollisuuksia.
- Edistetään yhden luukun periaatteen toteutumista kaikessa ohjauksessa siten, että ohjauksessa voidaan hyödyntää eri hallinnonalojen ohjauspalvelujen osaamista ja asiantuntemusta.
- Vahvistetaan ELY-keskusten roolia ohjauksen alueellisen yhteistyön kehittämisessä.

Elinikäisen oppimisen tukeminen ja aikuisille suunnattujen ohjauspalvelujen kehittäminen ovat kansallisella ja alueellisella tasolla tärkeitä työ- ja koulutuspoliittisia keinoja vastata tulevaisuuden työelämän muutoksiin. Tällä hetkellä ohjauspalvelut, samoin kuin myös yrityksille suunnatut palvelut, ovat hyvin hajallaan monen toimijan alaisuudessa. Tähän on haettu muutosta Manner-Suomen ESR-ohjelman toimintalinja 3:een kuuluvan valtakunnallisen kehittämisohjelman (2007-2013) ”Osuvuutta ja kysyntälähtöisyyttä aikuisopiskeluun tieto-, neuvonta- ja ohjauspalvelujen kehittämisen” avulla. Kehittämisohjelman tavoitteena on ollut turvata tasalaatuisia ja helposti saatavilla olevia neuvonta- ja ohjauspalveluja niin ura- ja koulutusvalintatilanteessa oleville aikuisille kuin myös yrityksille osaamisen johtamisen tueksi. Kehittämisohjelmaan on sisältynyt työ- ja elinkeinoministeriön sekä opetus- ja kulttuuriministeriön yhteisesti koordinoima, alueellisista hankkeista koostuva Opin Ovi -hankekokonaisuus, joka on osaltaan ollut ohjaamassa alueellisten elinikäisen ohjauksen strategioiden laadintatyötä.

Uuden EU-rakennerahastokauden 2014-2020 ohjelmatyö on meneillään. Suomi on määritellyt ohjelmalleen viisi painopistettä. Niistä kolmella on tiivis liittymäpinta TNO-palvelujen kehittämiseen ja ne edellyttävät niin kansallisen kuin alueellisten strategioiden ja tavoitteiden määrittelyä: työllisyys ja työvoiman liikkuvuus (ESR), koulutus, ammattitaito ja elinikäinen oppiminen (ESR) sekä sosiaalinen osallisuus ja köyhyyden torjunta (ESR). Näiden pohjalta voidaan tavoitteeksi asettaa seuraavat ohjauspalveluihin liittyvät asiakokonaisuudet:

- osaamista ja ammattitaitoa lisäävä koulutus sekä tieto-, neuvonta-, ohjaus- ja kotoutumis- palvelut työnhakijoille ja työttömyysuhan alaisille jne.
- tehokkaammat työvoima- ja yrityspalvelut sekä monialainen verkosto- ja yritysysteistyö työnvälityksessä
- yrittäjyyttä tukevat palvelut ja toimintatavat
- koulutuksen tieto-, neuvonta, ja ohjauspalvelut
- opiskelijoiden työelämävalmiudet ja yrittäjämysteisyys, siirtymävaiheiden tukimenetelmät ja palvelut
- monialaisten palvelujen ja viranomaisyhteistyön kehittäminen, mm. asumisen, toimeentulon, työllistymisen ja terveydenhuollon palveluiden yhdistäminen uudella tavalla

6. Oikeus oppimiseen, osallisuus, kansalaisuus ja elämänhallinta ohjauksen näkökulmasta

Perusopetuslaki edellyttää, että oppilaalle tulee antaa oppilaanohjausta. Perusopetuksen laatuksiteereissä⁹ oppilaanohjauksella tuetaan oppilaan kasvua ja kehitystä sekä edistetään oppilaan opiskelunvalmiuksien kehittymistä ja opintojen kulkua. Oppilaanohjaukseen kuuluu opiskelutaitojen opettaminen, oppimisvaikeuksissa auttaminen sekä ammatinvalinnan ohjaus ja työelämävalmiuksien kehittäminen. Oppilaanohjauksen keskeiset tehtäväalueet ovat koulun sisällä tehtävä ohjaustyö sekä toiminta eri yhteistyötahojen kanssa. Oppilaanohjauksessa tuetaan oppilaita oppiaineiden opiskelussa ja valinnoissa sekä ehkäistään ennalta opintoihin liittyvien ongelmien syntymistä. Oppilasta autetaan kehittämään oppimisen taitoja, ja häntä tuetaan opintopolun eri vaiheissa.

Ammatillisesta koulutuksesta ja lukioista annetuissa laeissa todetaan, että opiskelijalla on oikeus saada opetussuunnitelman mukaista opetusta ja opinto-ohjausta. Esimerkiksi lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteissa todetaan, että ohjaustoiminta muodostaa lukion toiminnassa kokonaisuuden, jonka tarkoituksena on tukea opiskelijaa lukio-opintojen eri vaiheissa sekä kehittää hänen valmiuksiaan tehdä koulutusta ja elämänuraa koskevia valintoja ja ratkaisuja. Ohjauksen tehtävänä on edistää koulutuksellista, etnistä ja sukupuolten välistä tasa-arvoa ja opiskelijoiden hyvinvointia sekä ehkäistä syrjäytymistä. Ammatillisen koulutuksen opinto-ohjauksen järjestämistä koskevissa ohjeissaan Opetushallitus¹⁰ toteaa muun muassa, että opinto-ohjauksen tavoitteena on, että opiskelija osaa toimia oppilaitosyhteisössään ja suunnitella opintonsa ja sitoutua opiskeluun. Erityistä huomiota on kiinnitettävä koulutuksen nivelkohtiin ja siirtymisiin koulutusasteelta toiselle. Oppilaitoksen edellytetään huolehtivan erityisesti niiden opiskelijoiden ohjauksesta, joilla on opiskeluvaikeuksia (esimerkiksi luki-häiriö), poissaoloja koulutuksesta tai elämänhallintaan liittyviä vaikeuksia. Opinto-ohjauksen tavoitteissa korostetaan opiskelijan aktiivisuutta opintojensa suunnittelijana ja sitoutumista opintoihin. Opetushallituksen määräyksessä (OPH 43/011/2006)¹¹ todetaan näyttötutkintoon ja siihen valmentavaan koulutukseen liittyen, että koulutuksen järjestäjän tulee toimia niin, että ”näyttötutkintoa suorittamaan hakeutuneet saavat asiakaslähtöisesti suunniteltua ja toteutettua neuvontaa, ohjausta sekä muita, yhteisesti sovittavia tukimuotoja ja palveluja”.

⁹ Perusopetuksen laatuksiteerit. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 29:2012.

¹⁰ http://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/ammattikoulutus/ammattilliset_perustutkinnot/ammattiin_opiskelevien_opinto-ohjaus.

¹¹ Opetushallituksen määräys näyttötutkintoon ja siihen valmistavaan koulutukseen hakeutumisen, tutkinnon suorittamisen ja tarvittavan ammattitaidon hankkimisen henkilökohtaistamisesta, OPH 28.11.2006.

Korkeakouluasteella on opintojen ohjaus -termiä käytetty lainsäädännössä lähinnä korkeakoulujen omaan toimintaan liittyvänä sanana. Valtioneuvoston asetus ammattikorkeakouluista (352/2003) 16§ mainitsee ammattikorkeakoulun tutkintosäännöt, joissa annetaan tarkempia määräyksiä ja ohjeita mm. opintojen ohjauksesta. Yliopistolain (558/2009) 40§:ssa on mainittu, että yliopiston tulee järjestää opetus ja opintojen ohjaus siten, että tutkinnot on mahdollista suorittaa päätoimisesti opiskellen säädetyssä tavoitteellisessa suorittamisajassa. Sekä ammattikorkeakouluissa että yliopistoissa ohjataan opiskelijoita heidän omilla opintopoluillaan. Myös erilaisia ohjauksen muotoja kehitetään ja on kehitetty. Ohjaus on ollut yhtenä kehityskohteena mm. Tampereen yliopiston koordinoimassa Campus Conexus -hankkeessa¹². Käytännössä siis ohjausta toteutetaan kaikissa koulutusmuodoissa ja -asteissa laajasti.

OKM:n ja STM:n yhteistyössä valmisteleva esitys uudeksi oppilas- ja opiskelijahuoltolaiksi on menossa eduskuntaan kesän 2013 aikana. Lakiesityksen mukaan perus- ja toisen asteen koulutusta järjestävien oppilaitosten sijaintikuntien edellytetään järjestävän opiskeluhoillon psykologi- ja kuraattoripalvelut. Psykologin ja kuraattorin sekä myös terveydenhoitajan ja lääkärin palvelujen tulee olla helposti ja nopeasti saavutettavia. Lain on tarkoitus tulla voimaan elokuussa 2014.

Nuorisolain¹³ tarkoituksena on tukea nuorten kasvua ja itsenäistymistä, edistää nuorten aktiivista kansalaisuutta ja sosiaalista vahvistamista sekä parantaa kasvu- ja elinoloja. Tavoitteen toteuttamisessa lähtökohtina ovat yhteisöllisyys, yhteisvastuu, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo, monikulttuurisuus ja kansainvälisyys, terveet elämäntavat sekä ympäristön ja elämän kunnioittaminen. Lapsen ja nuoren tulevaisuuden kannalta keskeisiä ovat myös yhtäläiset mahdollisuudet koulutuksessa ja työmarkkinoilla. On tärkeää, että nuorten aikuistumista ja tulevaisuuden polkuja vahvistetaan.

Keskeisenä tavoitteena sosiaaliohjauksessa¹⁴ voidaan pitää elämäntaitojen ja elämänhallinnan sekä arjen sujuvuuden että sosiaalisen hyvinvoinnin, osallisuuden ja toimintakyvyn vahvistamista niin ohjauksen, neuvonnan ja tuen sekä kuntoutuksen keinoin. Sosiaaliohjauksen voidaan katsoa kohdentuvan sosiaalialan palvelujen käyttäjän asiakkuusprosessin näkökulmasta sen eri ulottuvuuksiin, kuten:

- asiakkaan palvelutarpeen selvittämiseen ja arviointiin,
- asiakas- ja palvelusuunnitelman laatimiseen
- asiakkaan elämäntaitoja ja elämänhallintaa sekä arjen sujuvuutta että sosiaalista hyvinvointia, osallisuutta ja toimintakykyä edistävään ja vahvistavaan asiakastyöhön ja palveluohjaukseen
- moniammatillisen asiakastyön koordinointiin ja verkostoyhteistyön sekä
- toimintaprosessin seurantaan ja arviointiin

Väestön ikärakenteen muutos, vanhusväestön osuuden nopea kasvu, vaikuttaa monella tavalla myös koulutuspalvelujen järjestämiseen. Tämän kehityksen myötä on tarpeen ajatella myös ohjauspalveluja uudella tavalla. Tilastokeskuksen väestöennusteen¹⁵ mukaan Suomen väestöstä yli 65-vuotiaita on tällä hetkellä 19 % ja vuonna 2020 jo 23 %. Ikääntyvän väestön kasvu on nähty julkisessa keskustelussa pääosin negatiivissävyisenä asiana. Sen on katsottu aiheuttavan eläke-

¹² Ks. www.campusconexus.fi

¹³ Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelma 2012–2015. Opetus- ja kulttuuriministeriö 2011.

¹⁴ [http://www.sosiaaliportti.fi/File/30b318de-acc6-4c77-9b67-](http://www.sosiaaliportti.fi/File/30b318de-acc6-4c77-9b67-0b2521471923/Sosiaaliohjaus_sosiaalihuoltolaissa_kannanotto_II_09112011.pdf)

[0b2521471923/Sosiaaliohjaus_sosiaalihuoltolaissa_kannanotto_II_09112011.pdf](http://www.sosiaaliportti.fi/File/30b318de-acc6-4c77-9b67-0b2521471923/Sosiaaliohjaus_sosiaalihuoltolaissa_kannanotto_II_09112011.pdf)

¹⁵ Tilastokeskus 2012, väestöennuste iän ja sukupuolen mukaan alueittain 2012-2020

pommin, huoltosuhteen rapautumisen, julkisen talouden kestävyysvajeen ja talouskasvun heikkenemisen. Kehitys voidaan ja tuleekin nähdä myös toisin. Ikääntyneet ovat myös yhteiskunnan kehittämisen eri mahdollisuuksia avaava voimavara¹⁶. Tällöin kyseenalaistetaan ajatus ikääntyneistä vain passiivisina huollettavina ja korostetaan heidän rooliaan aktiivisina kansalaisina erilaisten palvelujen kuluttamisessa, vapaaehtoistyössä, osaamisen siirtämisessä yms. Eläkkeelle siirtymisen jälkeinen elämä voidaan nähdä ”uutena sosiaalisena kenttänä ja haaveiden toteuttamisen aikana”¹⁷. Kaikki tämä avaa uudenlaisen näkökulman myös ohjauspalvelujen kehittämiseen.

Ohjauksen kehittämisen keskeisenä lähtökohtana tulisi olla ennaltaehkäisevyys ongelmien paikkaamisen/korjaamisen sijaan. Samoin tulisi nähdä lapsi/nuori/aikuinen/eläkeläinen subjektina. Kyse ei ole niinkään yksilöstä palvelun käyttäjänä vaan kansalaisesta, jolla on oikeus osallistua, vaikuttaa ja saada kasvuunsa tukea. Myös yhdenvertaisuuden tavoite on keskeistä. Yhdenvertaisuudella tarkoitetaan sitä, että kaikki ihmiset ovat samanarvoisia riippumatta heidän sukupuolestaan, iästään, etnisestä- tai kansallisesta alkuperästään, kansalaisuudestaan, kielestään, uskonnostaan ja vakaumuksestaan, mielipiteestään, vammastaan, terveydentilastaan, seksuaalisesta suuntautumisestaan tai muusta henkilöön liittyvästä syystä.

7. Elinikäinen ohjaus yritysten kilpailukyvyyn ja osaavan työvoiman saannin tukena

Elinikäisessä ohjauksessa ovat keskeisiä sisältöjä ihmisen kasvun ja kehityksen tukeminen, oppimisen ohjaaminen ja ammatillisen suuntautumisen ohjaaminen. Muuttuvassa maailmassa ohjausalan toimijoilta edellytetään ymmärrystä, joka yksilö- ja pienryhmäkeskeisen ohjaustoiminnan lisäksi ottaa huomioon ohjauksen yhteiskunnalliset ja organisatoriset ulottuvuudet. Ohjausta tuleekin tarkastella palvelujärjestelmänä, jonka taustalla tutkimustieto ja ohjauksen politiikat korostuvat aiempaa enemmän.¹⁸

Työelämäohjaus vastaa ohjauksen kysyntään työpaikoilla. Se on yksi ohjauksen muoto ja sateenvarjokäsite monenlaiselle työpaikoilla tapahtuvalle, osallistavalle kehitystyölle. Työelämäohjauksessa pyritään huomioimaan työntekijän työuran kehitysvaihe ja elämäkokonaisuus sekä yrityksen ja muiden organisaatioiden (liike)toiminnan ja kehitysvaiheet ja -tarpeet. Työelämäohjauksessa on kyse nimenomaan työelämässä tapahtuvan, yksilö- ja organisaatiotason kehittymisen ja muutosten tukemisesta. Ohjaus voi olla tukena ja apuna työntekijän ammatillisessa kehityskulussa, työn muutosten kohtaamisessa sekä työurapolun rakentamisessa.¹⁹

Irtisanomistilanteiden **muutosturva** auttaa irtisanotun nopeampaa pääsyä takaisin työelämään. Muutosturvan vahvuutena on ollut aito työpaikkalähtöisyys ja työpaikoille meneminen, laajan ja

¹⁶ Ikääntyminen voimavarana. Tulevaisuusselonteon liiteraportti 5. VN:n julkaisusarja 33/2004.

¹⁷ vrt. esim. Haarni Ilkka 2010. Kolmas elämä. Aktiiviset eläkeläiset kaupungissa.

¹⁸ Ks Helena Rasku-Puttonen, eVokes, Valtakunnallinen ohjausalan osaamiskeskus

<http://ktl.jyu.fi/ktl/evokes>.

¹⁹ Ks.myös Työelämän ohjausosaamisen kehittämisprojekti <http://www.tyoelamaohjaus.fi/fi/tyoelamaohjaus/>.

aidon yhteistyöalustan muodostuminen alueille ja paikkakunnille muutosturvatilanteissa, sekä muutosturva-asiantuntijoiden verkottuminen ja vertaisoppiminen.²⁰

Muutosturvan irtisanomistilanteisiin liittyvän ohjauksen lisäksi tarvitaan laajempaa ja proaktiivisempaa työpaikoilla tapahtuvaa työelämäohjausta ja työelämän laadun kehittämistä. ELY-keskukset tarjoavat tuotteistettuja asiantuntijapalveluja pk-yrityksille talouden, rahoituksen ja liiketoiminnan kehittämiseen²¹, mutta näiden rinnalle tarvittaisiin yrityksille tuotteistettuja työpaikoilla tapahtuvia, yksilöä osallistavia ja vuorovaikutukseen perustuvia TNO-palveluita.

Pudaksen²² mukaan työpaikoilla tapahtuvan ohjauksen parantamiseksi voidaan tehdä yhteistyötä oppilaitosten, työmarkkinajärjestöjen ja muiden toimijoiden kanssa. Näiden tahojen suuntaan voidaan pitää esillä sitä viestiä, että olisi tärkeää lisätä esimiesten taitoja osaamisen johtamiseen ja työpaikoilla tapahtuvan oppimisen ohjaukseen. Teema voidaan nostaa keskusteluun monenlaisessa yritys yhteistyössä ja kannustaa työnantajia kehittämään henkilöstön osaamista. Yritysten kanssa voidaan miettiä tähän rahoitusta, esim. Tyke-rahoitusta tai muita rahoituksen vaihtoehtoja. Myös joissain TäsmäKoulutus-hankkeissa työpaikoilla tapahtuvan ohjauksen kehittämisen teemoja voisi sisältyä osaksi laajempaa koulutuskokonaisuutta.

Kehittämällä TNO-palveluja elinikäisen ohjauksen periaatteella torjutaan syrjäytymistä, lisätään kansalaisten työelämäosallisuutta ja turvataan osaavan työvoiman saatavuutta. Elinikäisen ohjauksen strategian arvot, tavoitteet, menestystekijät ja toimenpiteet tukevat Pirkanmaan maakuntasuunnitelman (Pirkanmaa 2025) linjauksia ja tavoitteita. Maakuntasuunnitelman tavoitteissa todetaan mm. seuraavaa: ”Osaamisen hyödyntäminen tarkoittaa laajasti inhimillisten voimavarojen arvostamista ja aktiivista hyödyntämistä sekä parhaiden toimintamallien etsimistä, hyödyntämistä ja soveltamista kaikessa toiminnassa.” ja ”Ammattitaitoisen työvoiman saanti ja juurruttaminen yritysten ja muiden työelämän tehtäviin toteutuu koko maakunnassa.”

Pirkanmaan alueellinen strategia erityisen tuen järjestämisestä toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa sisältää strategiset linjaukset ja toiminnalliset tavoitteet sekä nuorten että aikuisten erityistä tukea tarvitsevien oppijoiden tukitoimien järjestämisestä vuoteen 2012 mennessä.

Spangar, Arnkil ja Vuorinen kirjoittavat raportissaan²³ ohjauksen kokonaisvoimavarojen kehittämistä. Olennaisia lähtökohtia olisivat työvoiman laajentaminen, elämänaikaisten aktiivisten siirtymien tukeminen ja työmarkkinoita integroiva ote. Tähän ei todennäköisesti riitä vain ohjaustoiminnan työnjaon ja eri ammattiryhmien yksilöllisten roolien ja koordinaation kirkastaminen, vaan tarvitaan ohjauspalvelujen yhteiskehittämistä.” Pirkanmaan elinikäisen ohjauksen strategian pyrkimyksenä on vahvistaa ohjauspalveluiden yhteiskehittämistä, tukea yksilöiden aktiivisia siirtymiä työelämässä ja vahvistaa osaavan työvoiman saantia. TNO-palveluiden kehittäminen sekä työelä-

²⁰ Arnkil, Spangar, Kohti työelämälähtöisiä ja integroivia työvoimapalveluja – mutta miten? Työpoliittinen Aikakauskirja 3/2008.

²¹ <http://www.ely-keskus.fi/fi/ELYkeskukset/EtelaSavonELY/Ajankohtaista/Julkaisut/Documents/tuotteistetut%20palvelut.pdf>

²² Pudas Marja, Elinikäisen ohjauksen kehittäminen ELY-keskusten uutena tehtävänä, 2012.

²³ Arnkil, Spangar, Vuorinen, Kohti ohjauksen kokonaisvoimavarojen yhteiskehittämistä – Ammatinvalinta- ja uraohjauksen kehittämishaasteiden strategisen perustan arviointitutkimus (Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisu 30/2008)

mässä että työelämän ulkopuolella olevien tarpeisiin, erityisesti nuorisotakuun toteuttaminen huomioiden, ovat keskeisimpiä tavoitteita.

8. Ohjauspalvelujen toimivuus osana aluekehittämistä

TNO-palvelujen tarjonta on hyvin hajanaista niin Pirkanmaalla kuin koko maassakin. Sekä yritysten että henkilöasiakkaiden on usein vaikea löytää parasta asiantuntemusta tarpeisiinsa ja mahdollonta hahmottaa ohjauspalvelumahdollisuuksien kokonaisuutta. Koulutuksiin, ammatteihin ja työelämään liittyvää tietoa on paljon, mutta se on hajallaan monissa eri paikoissa. Asiakkaat eivät pysty tavoittamaan ja jäsentämään tarjolla olevaa tietoa siten, että osaisivat sitä hyödyntää itsenäisesti omaa työyhteisöä koskevissa ratkaisuisaan tai ammatin-/uravalintatilanteissa. Siihen tarvitaan asiantuntevan ohjaajan tukea.

Pirkanmaan ELO-strategian toiminnallisena tavoitteena on koota alueen TNO-palvelut yhtenäiseksi verkostoksi, josta tarvittava tieto tai ohjaus on saatavissa ”yhdeltä luukulta”. Ohjauksen avulla vähennetään virhevalintojen määrää sekä tästä johtuvaa tarvetta kouluttautua useisiin ammatteihin. Sen avulla säästetään yhteiskunnan resursseja ja tuetaan yritysten ja muiden työnantajien osaan työvoiman saatavuutta. Pirkanmaalla tarjolla olevaa ennakointitietoutta käytetään hyödyksi ja tuetaan yksilöiden suuntautumista paremmin työllistävälle aloille. Näin kasvatetaan koko maakunnan osaamispääomaa sekä kehitetään yritysten ja elinkeinoelämän kilpailukykyä ja maakunnan vetovoimaisuutta.

Pirkanmaalla on vahvat perinteet verkostoyhteistyölle. Nuorten ohjauksessa Pirkanmaan opinto-ohjaajien vapaamuotoinen mutta tiivis verkostoituminen sekä hyvä yhteistyö työ- ja elinkeinohallinnon suuntaan on ollut esimerkillistä. Aikuiskoulutuksessa Akonet – aikuiskoulutusverkosto (1999 – 2007) ja Pirkanmaan Noste –hankkeet (2003-2009) sekä Aikuisten alueellinen toimenpideohjelma (2005) loivat hyvän pohjan yhteistyölle. Elokuussa 2008 aloitti toimintansa Pirkanmaan Aikuiskoulutusfoorumi (AIKO-foorumi) ja kuukautta myöhemmin Euroopan Sosiaalirahaston (ESR) osittain rahoittama Opin Ovi Pirkanmaa –projekti, jotka toimivat vuoden 2012 kesään saakka. Nämä verkostot tarjoavat hyvän pohjan kehittää koko maakunnan kattavaa, hallinnonrajat ylittävää verkostoyhteistyötä TNO-palvelujen tarjonnan, saatavuuden ja tasalaatuisuuden turvaamiseksi.

Pirkanmaan ELO-strategia määrittelee TNO-palvelujen alueellisen kehittämisen linjaukset, tavoitteet ja toimenpiteet, joilla parannetaan ohjauksen saatavuutta ja kysyntälähtöisyyttä sekä edistetään poikkihallinnollista ja moniammatillista verkostoyhteistyötä palvelujen tarjonnassa.

Verkostoyhteistyönä toteutetut TNO-palvelut vastaavat paitsi yksilöiden, myös koko Pirkanmaan elinkeinoelämän ja yhteiskunnan asettamiin vaatimuksiin. Koulutuksen laadun ja vaikuttavuuden parantaminen sekä resurssien käytön tehostaminen edellyttävät Pirkanmaan TNO-palvelujen verkostoitumista ja määrätietoista opetus-, työ- ja elinkeinohallinnon sekä työelämää palvelevien organisaatioiden yhteistyötä. Verkostotoiminnan avulla palvelut saadaan toteutettua mahdollisimman tasapuolisesti koko maakunnassa. On tärkeää, että kaikilla, asuinpaikasta riippumatta, on mahdollisuus saada yhtä laadukkaat TNO-palvelut ammatillisten ratkaisujen tueksi. Tiedon ja ohjausosaamisen jakaminen ja verkostoyhteistyö ovat mukana toimiville organisaatioille merkittävä lisäresurssi, jonka avulla voidaan tehostaa palvelujen tarjontaa ja välttyä päällekkäiseltä työltä.

Verkostona toimiminen hyödyttää asiakasta, koska ohjaajat yksittäisissä ohjaustilanteissaan saavat koko maakunnan ohjaushenkilöstön osaamisen tuekseen. Näin vältetään asiakkaiden ”siirtäminen” palvelujen tarjoajalta toiselle. Verkostona toimimalla Pirkanmaan alueen ohjauksen asiantuntijuus saadaan tehokkaaseen käyttöön ja asiakkaiden tyytyväisyys palveluihin lisääntyy. Asiantuntevan TNO-palvelun avulla väärin valintojen tekeminen vähenee. Tällä on vaikutusta koulutuksen aloittamiseen ja keskeyttämiseen, motivoituneen ja koulutetun työvoiman saantiin, yritysten henkilöstön osaamisen lisäämiseen ja työssä viihtymiseen sekä mahdollisesti työurien pitenemiseen.

9. Kehittämisstrategiaa ohjaavat arvot

TNO -palvelujen kehittämistä ja kehittämisstrategian laatimista ohjaavat taustalla olevat arvot. Niistä keskeisimmiksi yhteistyöryhmä näkee seuraavat:

ARVO	TOIMINNALLISET TAVOITTEET, JOILLA ARVOT TOTEUTUVAT
Asiakaslähtöisyys	<p>TNO-palveluiden lähtökohtana on asiakkaan (henkilö/yritys/organisaatio) palvelutarve ja siihen vastaaminen.</p> <p>TNO-palvelujen avulla tuetaan asiakkaan osallisuutta yhteiskunnassa ja tarjotaan osaamisen kehittämistä ja ammatillista kehittymistä tukevia palveluja. Palvelut ovat pysyvä osa elinikäistä oppimista ja ne ovat kaikkien palveluja tarvitsevien, työssä ja työelämän ulkopuolella olevan väestön sekä organisaatioiden, saatavilla.</p>
Luotettavuus	<p>Verkostossa toteutettaviin tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluihin (TNO) luotetaan ja verkostotoimijat tietävät vastuunsa ja velvollisuutensa.</p> <p>Henkilö- ja organisaatioasiakkaille tarjottavat TNO-palvelut tuotetaan moniammatillisesti ja organisoidaan poikkihallinnollisena, eri organisaatioiden välisenä yhteistyönä. Asiakkaat saavat luotettavaa tietoa eri organisaatioiden palveluista ja koulutusmahdollisuuksista.</p> <p>Verkostoyhteistyön luotettavuus perustuu sovittuihin käytäntöihin, yhteisiin sopimuksiin ja avoimuuteen.</p> <p>Organisaatiot tuntevat toisensa ja luottavat siihen, että yhteistyössä kaikki voittavat. Toimiva verkostoyhteistyö vaatii vastuutahon sekä toiminnallisen ja taloudellisen resursoinnin.</p>
Asiantuntijuus	<p>TNO-palvelujen toteuttajat ovat ohjauksen asiantuntijoita, jotka hallitsevat ohjaustyön eettiset periaatteet, menetelmät ja prosessit.</p> <p>Verkostoyhteistyönä toteutettujen TNO-palveluiden tarjonnassa ja</p>

	tehtäväjaossa hyödynnetään eri organisaatioiden vahvuuksia ja resursseja sekä henkilöstön asiantuntijuutta. Asiantuntijuutta lisätään, ja jaetaan. Lisäksi tuetaan toisilta oppimisen mahdollisuuksia.
Uudistaminen ja jatkuva kehittäminen	<p>Ohjauksen yhteistyöryhmä arvioi, uudistaa ja kehittää TNO-palvelujen kokonaisuutta, työmenetelmiä ja toimintatapoja suunnitelmallisesti.</p> <p>TNO-palvelujen tuottajat pitävät työelämää, koulutukseen ja yrittäjyyteen liittyvissä asioissa osaamistaan ajan tasalla ja hyödyntävät saatavilla olevaa ennakoitietoa.</p> <p>Verkoston asiantuntijat pitävät ohjaus- ja verkosto-osaamistaan ajan tasalla.</p>

10. Pirkanmaan elinikäisen ohjauksen strategiset linjaukset vuoteen 2020

VISIO: Pirkanmaalla on vuonna 2020 elinikäiseen ohjaukseen perustuvat, moniammatilliset ohjauspalvelut, jotka vastaavat kansalaisten, työelämän ja aluekehittämisen tarpeisiin. Palvelut ovat asiakaslähtöisiä, monikanavaisia ja helposti saavutettavia. Ohjauksen kehittämisen painopisteet Pirkanmaalla ovat ulkopuolisten nuorten ohjaus, työelämässä tapahtuva ohjaus ja verkostoyhteistyö.

Ohjauksen kehittämistyö tulee rakentua *ennaltaehkäisevyyden* periaatteelle. Tällä tarkoitetaan sitä, että koulutus- ja ohjausjärjestelmä sekä niiden perustoiminnot tulee saada mahdollisimman hyvin toimiviksi, jotta ei jouduta korjaaviin toimenpiteisiin.

Pirkanmaan elinikäisen ohjauksen kehittämisen strategiset linjaukset vuoteen 2020 voidaan tiivistää alla olevaksi huoneentauluksi:

Tieto-, neuvonta- ja ohjauspalvelut rakentuvat asiakkaan tarpeista.

Ohjauspalvelut ovat tunnettuja ja kaikkien saatavilla.

Henkilökohtaista ohjausta on saatavilla palvelumuodosta ja –tavasta riippumatta.

Ohjausosaaminen on laadukasta ohjauksen kaikissa vaiheissa.

Koulutuksen ja työn ulkopuolella olevien nuorten ohjausverkosto on kiinteä osa ohjauspalveluja.

Työelämässä tapahtuva ohjaus on keskeinen osa yritysten kilpailukykyyn ja organisaatioiden kokonaisvaltaista kehittämistä.

11. Strategian siirtäminen toiminnaksi ja toteutumisen seuranta

ELO-strategia julkaistaan ELY-keskuksen www-sivuilla ja jaetaan sähköisessä muodossa kaikille keskeisille ohjausalan toimijoille. Lisäksi strategisista linjauksista koostetaan ”huoneentaulu”, jota jaetaan paperiversiona mm. koulutus- ja messutapahtumissa. Tiedotuksen erityisenä kohderyhmänä ovat oppilaitosten ja muiden ohjausorganisaatioiden johto sekä resursseista päättävät luottamuselimet.

Strategian vaikuttavuuden varmistamiseksi kaikille keskeisille toimijoille lähetetään sähköinen kysely (Webropol), jossa vastaajia pyydetään kertomaan **miten vastaajan taustayhteisö voi omalta osaltaan edistää strategian linjausten/painotusten toteutumista**. Tätä pohjalta rakennetaan Pirkanmaan ELO-ryhmän ja ohjauksen alueellisen kehittämisen toimintasuunnitelma lähivuosille. Strategia toimii myös pohjana suunniteltaessa ohjausalan täydennyskoulutusta yhteistyössä LSSAVI:n ja muiden yhteistyökumppaneiden kanssa.

ELO-ryhmän asettaminen ja toiminta pohjautuu ministeriöiden ja ELY-keskuksen väliseen tulossopimukseen. ELO-strategian toimeenpano ja toteutumisen seuranta on kuitenkin ensisijaisesti ELO-ryhmän itsensä vastuulla. Tämän lisäksi strategian toteutumista tullaan seuraamaan virkatyönä tuloraportoinnin yhteydessä TEM:öön ja OKM:öön.

ELO-strategia päivitetään 2-3 vuoden kuluttua uusimalla edellä kuvattu sähköinen kysely. Kysely toimii myös seurannan välineenä. Lisäksi on syytä miettiä myös muita kanavia kehittämispalautteen saamiseksi.

LÄHTEET JA TAUSTAMATERIAALI

Aikuisopiskelun tietopalvelujen, neuvonnan ja ohjauksen kehittäminen. Opetusministeriön ja työministeriön asettaman valmisteluryhmän ehdotukset toimenpideohjelmaksi. työhallinnon julkaisu 365:2006.

Ammatillisesti suuntautuneen aikuiskoulutuksen kokonaisuudistus. AKKU –johtoryhmän toimenpide-ehdotukset. (toinen väliraportti). Opetusministeriö 2008. Opetusministeriön työryhmämuistiota ja selvityksiä 2009:11.

Arnkil, R. Jokinen, E. Spangar, T., Aho, S. (2007). Muutosturva uudenlaisen yhteistyön ai-ruena? Työpoliittinen Aikakauskirja 3/2007.

Arnkil, R. Spangar, T. Kohti työelämälähtöisiä ja integroivia työvoimapalveluja – mutta mi-ten? Työpoliittinen Aikakauskirja 3/2008

Arnkil, R., Spangar, T., Vuorinen, R. (2008). Kohti ohjauksen kokonaisvoimavarojen yhteis-kehittämistä – Ammatinvalinta- ja uraohjauksen kehittämishaasteiden strategisen perustan arviointitutkimus. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 30/2008.

Elinikäisen ohjauksen kehittämisen strategiset tavoitteet. Opetus- ja kulttuuriministeriö 2011:15.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten strategia-asiakirja 2010-2011. Työ- ja elinkei-noministeriö, 39/2009.

Erityisen tuen järjestäminen toisen asteen koulutuksessa - Pirkanmaan alueellinen strate-gia. Pirkanmaan ammatillisen erityisopetuksen koordinaatiokeskus 2011.

Haarni Ilkka, Kolmas elämä. Aktiiviset eläkeläiset kaupungissa. 2010.

Henkilöasiakkuusstrategia. Loppuraportti 30.6.2009. Työ- ja elineinoministeriö. TEM028:00/2009.

Henkilökohtaistamismääräys 2006. Määräys 43/011/2006. Opetushallitus.

Henkilöstön kehittäminen yrityksissä. EK:n henkilöstö- ja koulutustiedustelu 2008. Elinkei-noelämän keskusliitto, EK 2009.

Ikääntyminen voimavarana. Tulevaisuusselonteon liiteraportti 5, Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 33/2004.

KoulutaKaikki – aikuiskoulutusjaoston raportti aikuiskoulutuksen hakujärjestelmän kehittä-misestä 5.11.2009.

Koulutus ja tutkimus vuosina 2011-2016. Kehittämissuunnitelma. Opetus- ja kulttuurimini-steriö 2011.

Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelma 2012–2015. Opetus- ja kulttuuriministeriö 2011.

Manner-Suomen ESR-ohjelman toimintalinja 3:n (2007-2013) kehittämisohjelman ("Osu-
vuutta ja kysyntälähtöisyyttä tieto-, neuvonta- ja ohjauspalvelujen kehittämiseen") valtakun-
nallinen strategia-asiakirja.

Noste. PiNOSTE. Pirkanmaan Noste – PiNOSTE. Loppuraportti. Päivi Puutio. TAKK 2009.

Onnismaa Jussi, Ohjaus- ja neuvontatyö – Aikaa, huomiota ja kunnioitusta, Gaudeamus
2007

Opetushallituksen määräys näyttötutkintoon ja siihen valmistavaan koulutukseen hakeutu-
misen, tutkinnon suorittamisen ja tarvittavan ammattitaidon hankkimisen henkilökohtaista-
misesta, OPH 28.11.2006 (Dno 43/011/2006).

Oppilaanohjauksen hyvät käytännöt. OPH 2013 verkkosivut www.oph.fi.

Oivallus. 1. väliraportti. Elinkeinoelämän keskusliitto, EK 2009.

Oivallus. 2. väliraportti. Elinkeinoelämän keskusliitto, EK 2010.

Perusopetuksen laatukriteerit, opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2012:29.

Pirkanmaa 2025. Pirkanmaan maakuntasuunnitelma. Pirkanmaan liitto. Tampere 2009.
Sarja A, julkaisu nro 47.

Pirkanmaan aikuisohjausstrategia 2011 – 2014. Pirkanmaan tieto-, neuvonta- ja ohjauspal-
velujen kehittäminen hallinnonrajat ylittävänä verkostoyhteistyönä vuoteen 2014. Aikuisoh-
jauksen asiantuntijaryhmä 29.11.2011.

Pudas Marja, Elinikäisen ohjauksen kehittäminen ely-keskusten uutena tehtävänä ja elin-
ikäisen ohjauksen alueellinen verkostotyö Keski-Suomessa keskeisimpien toimijoiden nä-
kökulmasta. 2012.

Rasku-Puttonen H. eVokes, Valtakunnallinen ohjausalan osaamiskeskus, verkkosivut
<http://ktl.juy.fi/ktl/evokes>.

Räisänen, H. & Schmid, G. (2008) Siirtymätyömarkkinat ja joustoturva Suomen työmarkki-
noiden näkökulmasta. Työpoliittinen Aikakauskirja 3/2008.

TEM raportteja 8/2012, Nuorten yhteiskuntatakuu 2012.

Tilastokeskus 2012, väestöennuste iän ja sukupuolen mukaan alueittain 2012-2020.

Työllisyys- ja yrittäjyysstrategia. Työ- ja elinkeinoministeriö 29.6.2009.

Uudistumista ja osaamista – yhteistyöllä asiakkaiden parhaaksi. Pirkanmaan aikuiskoulu-
tuksen toimenpideohjelmaluonnos 2010-2015. Pirkanmaan aikuiskoulutusfoorumi –hanke
12.5.2010.

Pirkanmaan elinikäisen ohjauksen yhteistyöryhmä 2012-2015

Yhteistyöryhmän tavoitteena on, että eri hallinnonalojen ja toimijoiden tarjoamat tieto-, neuvonta- ja ohjauspalvelut (myöhemmin TNO-palvelut) näyttäytyvät tulevaisuudessa sekä henkilö- että yritys-/yhteisöasiakkaille saumattomina palveluketjuina elämän eri vaiheissa. Tämä edellyttää oppilaitoksissa ja työelämässä tehtävän ohjaustyön synkronointia. Ohjauspalvelut ovat tarjolla kaikille yhden luukun periaatteen mukaisesti ja ne tukevat työvoimatarpeiden tyydyttämisen lisäksi myös muuta, omaehtoista ammatillista kehittymistä sekä sosiaalista ja yhteiskunnallista osallistuvuutta. Toiminnassa hyödynnetään eri hallinnonalojen ohjauspalvelujen osaamista ja asiantuntemusta.

Yhteistyöryhmän ensisijaisina tehtävinä ovat palvelujen saatavuuden varmistaminen, kehittämis-toiminnan koordinointi sekä ohjausalan henkilöstön osaamisen kehittäminen. Pidemmällä aikavälillä yhteistyöryhmän tehtävät voidaan tiivistää seuraavasti:

- tarkastella Pirkanmaan elinikäistä ohjausta koordinoituna kokonaisuutena
- määritellä Pirkanmaan elinikäisen ohjauksen strategiset painopisteet
- selvittää elinikäisen ohjauksen alueellinen toimijaverkosto ja palveluntarjoajat
- arvioida palvelujen kehittämiskohteita sekä pohtia ratkaisuja niihin
- selvittää osaamisen kehittämistarpeita eri hallinnonaloilla
- tiedottaa ryhmän työstä ja tehdä kehittämisalioitteita toimijaverkostolle sekä hallinnolle
- välittää päätöksentekijöille tietoa elinikäisen ohjauksen haasteista ja niistä haasteista, jotka eivät ole ohjauksen vaan muiden palvelujärjestelmien ongelmia, mutta joihin ohjauksessa törmätään
- olla mukana arvioimassa ja suuntaamassa elinikäiseen ohjaukseen liittyvän rahoituksen ja kehittämishankkeiden kohdentumista Pirkanmaalla
- osallistua ELY-keskuksen ja Aluehallintoviraston kanssa elinikäisen ohjauksen verkostotapaamisten ja koulutustilaisuuksien suunnitteluun ja toteutukseen

Yhteistyöryhmän kokoonpano:

Ammatti-instituutti Iisakki, opinto-ohjaaja Tarja Perolainen
Kaukajärven koulu, opinto-ohjaaja Mikko Siippainen
Partnos Oy, palvelujohtaja Anna-Stiina Boström
Pirkanmaan ELY-keskus, ryhmäpäällikkö Jukka Peltokoski (pj.)
Pirkanmaan ELY-keskus, koulutusasiantuntija Reija Neva (siht.)
Pirkanmaan TE-toimisto, ammatinvalintapsykologi Kari Kilpeläinen
Pirkanmaan TE-toimisto, palvelujohtaja Riku Immonen
Pohjanmaan ELY-keskus, erikoissuunnittelija Kaija Blom, (2.6.2013 saakka)
Pohjanmaan ELY-keskus, sivustoyhteistyökoordinaattori Päivi Pienmäki-Jylhä, (1.6.2013 alkaen)
Pohjois-Hervannan koulu, opinto-ohjaaja Maarit Laaksonen
SAK, aluetoiminnan päällikkö Teuvo Pernu
TAKK, hallintojohtaja Maria-Liisa Korolainen
TAMK, johtava opinto-ohjaaja Anne Mustonen, (31.5.2013 saakka)
TAMK, yliopettaja Sirpa Levo-Aaltonen, (1.6.2013 alkaen)
Tampereen Kauppakamari, johtaja Peer Haataja

Tampereen kaupungin työllisyydenhoidon palveluyksikkö, kehittämispäällikkö Riina Hiipakka-Lahti
Tampereen normaalikoulu, opinto-ohjaaja/vararehtori Jukka Eero Vuorinen
Tampereen seudun ammattiopisto Tredu, opinto-ohjaaja Salme Lehtola
Tampereen seudun työväenopisto, rehtori Matti Saari
TTY, opinto-ohjaaja Heli Lukkari
Valkeakosken kaupunki, sosiaalityön johtaja Minna-Maria Solanterä